

Реферат на тему: "Андрій Чайковський. Курсова робота"

Андрій Чайковський

Курсова робота

"Андрій Чайковський"

План

1. Життя і творчий шлях А. Чайковського
2. А. Чайковський у Коломиї.
3. Чайковські у спогадах сучасників та переказах.

Хронологія життя і літературної діяльності Андрія Чайковського

1857, 15 травня — у Самборі на Львівщині в родині дрібного урядовця народився Андрій Якович Чайковський.

1850-і-1860-і рр. — після смерті батька переїхав у с. Гординя (біля Самбора), мешкав у бабусі.

— початкову освіту здобув під наглядом учителя церковної школи с. Гордині Теодора Присташа.

з 1869 — проживає в Самборі.

1869 — Андрій став учнем Самбірської гімназії (до вступу в гімназію його підготував Войцік Панек).

1870, 26 січня — отримав свідоцтво за перший клас.

1872 — у третьому класі гімназії став учасником таємного гуртка.

1875, січень — зустріч з Іваном Франком.

1877 — у восьмому класі гімназії став головою таємного гуртка "Студентська Громада".

1877, 30 січня — закінчив гімназію, отримав свідоцтво за восьмий клас.

1877 — вступив на філософський факультет Львівського університету, через нестатки залишив його і пішов до війська.

1878 — продовжив навчання на юридичному факультеті Львівського університету, очолив студентську організацію "Дружній лихвар".

1880 — навчався в університеті і підробляв у "Просвіті".

1882 — Чайковського мобілізували в австрійську армію для придушення герцеговинсько-боснійського визвольного руху.

— переїхав у м. Бережани на Тернопільщині, де працював адвокатом.

1884 — склав іспит і став адвокатом-оборонцем у карних справах.

1885 — початок плідної літературної праці; вихід у світ перших літературних творів "Вуйко", "Образ гонору", "Олюнька".

1886 — поява творів "В чужім гнізді", "Моя перша любов", "Бразильський гаразд",

"Не піддавайся біді".

1887 — поява творів "Курателя", "Рекрут".

1890 — у Бережанах відкрив приватну адвокатську канцелярію.

1892 — у газеті "Діло" надруковано "Спомини з-перед десяти літ".

1895, 16 лютого — познайомився з Осипом Маковеем.

1895, 26 березня — Іван Франко в листі привітав Андрія Чайковського з "літературним успіхом на писательським полі".

1896 — невідомий священник під криптонімом Ю. Д. звинуватив Чайковського, що він у своїх творах "Олюнька", "В чужім гнізді" очорнив українське духовенство, на що письменник відповів словами ранньохристиянського богослова і філософа Блаженного Августина: "Коли правда є скандалом, то нехай буде скандал". 1902 — вихід у світ автобіографічної повісті "Своїми силами".

1906 — став членом антиалкогольного товариства "Відродження", пропагував тверезий спосіб життя.

1907 — український письменник Михайло Коцюбинський у листі до Андрія Чайковського написав: "...я поклонник Вашої музи".

1907 — вийшла повість "За сестрою".

1914 — повернувся до Самбора, де цього ж року з намови москвофілів

його заарештували і посадили до в'язниці.

1914 — звільнений з ув'язнення, отримав роботу адвоката.

1918, 1 листопада — 1919, 13 травня — працював самбірським повітовим комісаром (старостою) ЗУНР.

1919, травень — з сім'єю переїхав на постійне місце проживання в Коломию.

1920 — українська громада в м. Коломиї надала письменнику помешкання в Народному домі.

з 1924 — голова Товариства письменників і журналістів у Львові.

1927, жовтень — листувався з професором Іваном Огієнком.

1928, 21 грудня — у Львові Товариство письменників і журналістів вшанувало 40-ліття громадської праці і літературної діяльності Андрія Чайковського.

1929, 2 березня — урочистий вечір з нагоди 40-річчя літературної діяльності Андрія Чайковського в Коломиї.

1929 — у Коломиї видано виступ Дмитра Николишина "Андрій Чайковський. Ювілейний реферат".

1930 — видав книгу спогадів з часів боротьби за українську державність "Чорні рядки".

1934, 19 січня — у м. Львові Андрієві Чайковському зроблено операцію.

1934, 17 вересня — родина Чайковських відсвяткувала золоте весілля Андрія та Наталії.

1935, 2 червня — після тривалої хвороби на 78 році життя в Коломиї помер Андрій Чайковський.

1935, 4 червня — поховано Андрія Чайковського на коломийському цвинтарі

поблизу церкви Благовіщення.

1958 — уперше за роки Радянської влади львівське видавництво "Каменяр" видало збірку творів Андрія Чайковського "За сестрою" (післямова Ю. Мельничука).

1966 — видавництво "Каменяр" здійснило нове видання творів А. Чайковського під назвою "Олюнька".

1992 — видавництво "Червона калина" у Львові започаткувало вихід у світ восьмитомного зібрання творів Андрія Чайковського, видано п'ять томів.

1994 — у день Незалежності у м. Самборі на Львівщині відкрито пам'ятник Андрієві Чайковському (автори — львівський скульптор Петро Дзиндра, архітектор Олесь Ярема, каменотес Степан Одноліт).

1994 — створено Львівський фонд Андрія Чайковського, голова фонду — Богдан Якимович.

Вступ

На карті літературного неба з'явилась ще одна маленька зоря — місто Коломия, осяяне славою Андрія Чайковського. Світилась вона впевнено і довго. Світить і тепер — крізь час і простір. Здавалося б, минуло... А залишилось щось особливе — пам'ять. Відкинувши величні та скороминущі події з життя цієї непересічної людини, бачимо його душу, його біль і переживання. Адже Андрій Чайковський — не просто Людина. Він — яскрава зірка, приклад для інших. Приклад людяності, високого духовного лету і дару від Бога.

Мало є таких досліджень, які б сміливо і справді зірково висвітлили життя видатної людини насамперед як особистості, а вже потім — як митця, діяча літератури, творителя текстів. Олі Мандзук удалося це зробити в своїй дослідницькій роботі, представленої на розсуд журі конкурсу "Славетні українці". Творчий підхід і володіння достатньою кількістю матеріалу зробили цю працю кращою серед кращих. То велике вміння розкодувати характер письменника, подати його людські риси через біографічні події, подивитись по-новому на вже досліджені речі.

На небесному обширі народжуються сузір'я — суцвіття зодіакального циклу, за яким земні обивателі пророкують собі долю, сподіваються на удачу, визначають, яким шляхом іти далі. Однією з тих численних зірочок є Коломия, а її світлом — Андрій Чайковський.

Якщо ви одного разу вийдете під склепіння вечірнього неба, побачите там найменшу зірочку в суцвітті — будьте певні: це зоря нашої літератури, нашої духовної потуги, нашого часу і простору у безмежжі космосу. Коломия — Космос — Чайковський — Україна... Цей ряд завжди можна продовжити до безмежжя, коли лет стає вільним, невимушеним, тривалим і піднесено-світлим, а потім перетворюється на згусток чистої, світлої думки.

Нехай цей лет буде благословенний всесильною Божою ласкою. Нехай сіє у людські голови зоресяйні зерна знань, добра і незмінної віри в те, що є у космосі зоря Вкраїна.

Український історик, правозахисник, дисидент, в'язень більшовицьких таборів В. Мороз у книзі "Серед снігів" пише: "Для нас уже стало традиційним нарікати на свою

слабість. Насправді ж Україна показала унікальний приклад сили. Інші народи в наших умовах давно зникли, стали Провансом. А ми — витримали! Яка ще заборонена мова дала таку багату літературу!"[4]

Одне з найпочесніших місць у цій багатостраждальній літературі посідає Андрій Якович Чайковський, який поставив перед собою завдання посвятити свою творчу працю повістям з якоїсь історичної доби рідного народу, маючи на увазі виховання молодих поколінь у любові до своєї країни, до її історії. Чи знайдемо ми в світовому літературному процесі ще такого письменника?..

Життя письменника склалося так, що йому з сім'єю довелося мешкати в декількох містах Галичини. Андрій Чайковський в юності.

Бережани на Тернопільщині, Самбір і Сколе — на Львівщині, Рогатин, Коломия — на Станіславщині... Ось ті куточки галицької землі, що надавали письменникові — активному громадсько-культурному діячеві, захиснику прав знедоленого селянства — снаги, енергії, віри в майбутнє українського народу.

Останні шістнадцять років життя родини Чайковських минули в чарівному покутському містечку над Прутом — Коломиї.

Весна 1919 року... Травень... Галицька армія не витримує наступу противника. Польсько-український фронт провалюється. Всім активним діячам культурно-освітнього життя, учасникам національно-визвольних змагань терміново доводиться евакуюватися. Передова галицька інтелігенція переїжджає в місця, де ще вирує український дух, звучить рідне слово. Чайковські вибирають Коломию.

Дуже тяжко було родині письменника розставатися з Самбором, де з 1 листопада 1918 року Андрій Якович працював повітовим комісаром (старостою) ЗУНР. Цікава адвокатська робота, зустрічі з провідними культурно-освітніми діячами, участь у політичних справах національно-визвольних змагань плекали в серці Андрія Чайковського надію, що містечко Самбір стане постійним місцем проживання. Однак життя розпорядилося інакше.

Андрій Якович Чайковський — свідомий українець. Він — член Українського національно-демократичного об'єднання, з 1917 р. по 1919 р. — активний учасник соціально-національних змагань, один з перших керівників оборони Львова від нападу польсько-шляхетських легіонів, активний діяч проголошеної у Львові в листопаді 1918 року Західноукраїнської Народної Республіки.

Сам письменник вірив у майбутнє української держави, події 1919 року вважав за національну катастрофу. У своїх споминах він писав, що по приїзді в Коломию відчував "стан найстрашнішої депресії": "Я був близьким божевілья, і лиш якесь чудо, що я не наложив на себе руки з відчаю, щоби покінчити свої страшні душевні муки" [1]. Андрій Чайковський з дітьми.

В Коломию Чайковські переселились великою сім'єю (десять осіб). Вони найняли приватне помешкання на вулиці Падеревського. Сім'я була в дуже тяжкому становищі: без домашніх речей, грошей, роботи. Згодом главі сім'ї було дозволено відкрити адвокатську канцелярію. "Але й тоді, — згадував син письменника Микола

Чайковський, — він, видатний на всю Галичину адвокат (з тридцятилітнім стажем) приймав своїх перших клієнтів у невеличкій кімнаті, яку йому відступив місцевий голяр за своїм "салонем"; там батько сидів і, очікуючи відвідувачів, гірко плакав..."[6].

Мабуть, долею вже так заковано, що саме в цей складний життєвий момент появляються нові непередбачені випробування: 24 травня 1919 року румунські війська вступили в Коломию. Жителі міста, особливо українці, опинилися в скрутному становищі.

Румунська влада проіснувала в місті всього три місяці. У вересні в Коломиї владу перебрала польська військова адміністрація. За цей короткий час ім'я Андрія Чайковського в Коломиї стало популярним і знаменитим. Як адвокат він виграє одну за одною судові справи, а ще бере активну участь у громадському житті міста. З 1919 року в різних коломийських виданнях появляються його твори.

1920 року українська громада Коломиї надала Андрієві Чайковському помешкання в Народному домі (нині — Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття).

Чому саме в Народному домі? Адже на цей час це була одна з найкращих споруд, де містилися товариство "Родина", хорове товариство "Боян", спортивне — "Сокіл", учительська семінарія, товариство "Сільський господар", дівоча народна школа імені княгині Ольги, перукарня і ресторан.

За переказами коломийських старожилів, частину першого поверху Народного дому захопили поляки. Тут військові розмістили коней. Завдяки вмілим адвокатським діям Андрія Чайковського вдалося відвоювати приміщення, залишити його за українською громадою. У винагороду за виграну справу громада дозволила Андрієві Чайковському з сім'єю оселитися в трьох кімнатах на другому поверсі.

У 20-ті роки в місті над Прутом перетнулися життєві шляхи Андрія Чайковського, Антона Крушельницького, Володимира Кобринського, Ярослава Лукавецького... Коломия, практично, утримувала позиції другого після Львова міста у видавничій справі.

Андрій Чайковський у Коломиї належав до мистецького середовища, яке творили композитор Ярослав Барнич, художник Ярослав Лукавецький, диригент коломийського "Бояна", професор гімназії Роман Шипайло, письменник, гімназійний професор Петро Франко, театральний діяч Олекса Скалозуб та багато інших діячів культури. Андрій Чайковський співпрацював з різноманітними товариствами, гуртками, клубами: був активним членом "Просвіти", душею і серцем вболівав за розвиток освіти не тільки серед молоді, а й серед дорослих.

22—24 вересня 1929 року перебував у Львові на освітньому конгресі з нагоди 60-річчя "Просвіти". Тут познайомився з професором, знатним педагогом Софією Русовою, обмінювався думками про поліпшення просвітницької роботи з професорами Іваном Галущинським, Борисом Мартосом, Степаном Сірополком, Іваном Бриком, докторами Костем Левицьким, Михайлом Бращайком, Володимиром Лисим, Арсеном Річинським, Богданом Чайківським, Степаном Шахом, Петром Холодним, виступав з підтримкою

просвітницьких ідей Антона Крушельницького.

Родина Чайковських в історії Коломиї залишила помітний слід. Зокрема, дружина Андрія Чайковського Наталія очолювала товариство "Союз Українок". Як згадувала Володимира Пригородська, у помешканні Чайковських у Народному домі щонеділі збиралися жінки-активістки, вели мову про облаштування побуту, читали нові видання, інколи читали ще не надруковані твори письменника, хоч сам Чайковський не любив, коли його називали письменником.

Разом з просвітницькими діячами Ольгою Дучимінською, Іриною Вільде, Іваном Зубенком дочка письменника Марія Ставнича редагувала часописи "Жіноча доля", "Світ молоді", "Жіноча воля", які видавала Олена Кисілевська.

Мабуть, сам Бог послав цій родині зятів-однодумців. Володимир Бемко мав природжений хист до військової справи, був добрим організатором. У ніч на 1 листопада 1918 року він "здійснив військовий переворот у Коломиї і в період ЗУНРу очолив міську управу. Саме його стараннями місто змогло направити під Львів сотні стрільців-добровольців, а також організував Окремий Коломийський Курінь" [1].

Високоосвіченим, обдарованим музично був інший зять — доктор Роман Ставничий. Він повернувся в Коломию 1921 року з табору військовополонених УСС й одразу ж активно включився в громадське життя міста. Працював у адвокатській канцелярії тестя й одночасно диригував у хоровому колективі товариства "Коломийський Боян". Цей співучий колектив під керівництвом Романа Ставничого був знаним і популярним не тільки в Коломиї, а й по всій Галичині.

Важливою подією в житті самого письменника, його друзів, однодумців та шанувальників був 40-літній ювілей літературної діяльності, який відзначали 2 березня 1929 року в залі Каси щадничої (тепер — приміщення Народного дому в Коломиї).

Це свято готувалося за участю товариств "Просвіта" майже з усіх населених пунктів Коломийщини. За свідченням сучасників, зала була переповнена, не допомагала навіть сотня додаткових стільців, розставлених попід стіни, так що через брак місця багато бажаючих змушені були ні з чим відійти, від каси.

Ювіляра з дружиною до зали привели годині о восьмій вечора. По обидва боки проходу стояла шкільна молодь, гімназисти, пластуни, вихованці "Рідної школи"; вони вітали письменника вигуками "Слава!" [5,7-8].

Коломийці справді вклали душу і серце, щоб ювілей Андрія Чайковського запам'ятався надовго.

Наступні три роки життя Андрій Чайковський віддав адвокатській праці, писав літературні твори. Так, 1930 року видано "Четверту заповідь", 1931-го — "За чужі гріхи", 1932-го — "Чар-зілля".

Родина Чайковських жила вірним подружнім життям: Андрій і Наталія були прикладом для багатьох подружніх пар. Не одна сім'я у поважному віці із замилюванням оглядалася, коли Чайковські з дітьми й онуками прогулювалися містом.

17 вересня 1934 року зяті, сини, дочки, онуки, друзі відсвяткували п'ятдесятиліття подружнього життя Чайковських — золоте весілля.

...Напружена щоденна праця, втрата дочки Ольги, багато інших причин викликали в Андрія Чайковського невиліковну хворобу — рак шлунка. Після операції у Львові (19 січня 1934 року) почалося різке погіршення зору, слуху, бесіди, ходи. А 2 червня наступного, 1935 року, о дев'ятій годині вранці Андрій Чайковський помер.

Похорон відбувся 4 червня і вилився у велику національну маніфестацію. В останню путь письменника проводили від Народного дому, де він прожив останні п'ятнадцять років. Василь Сімович писав, що такого здвигу народу Коломия ще не бачила.

Тисячі шанувальників творчості Андрія Чайковського з'їхалися до Коломиї. Розповідають, що процесія розтяглася від ратуші до церкви святого Благовіщення. Тіло покійного везли чотири чорні коні, що, мабуть, було символом трауру.

Із прощальними словами виступили від українських письменників Роман Купчинський, від Бережанщини — голова філії "Просвіти" доктор Михайло Західний. Делегація з Бережанщини привезла з собою землю з гори Лисоні. Цю землю покладено у могилу Андрія Чайковського.

Коломийські студенти несли вінок, майстерно вписаний у раму, яку кількома роками раніше виготовив сам письменник (тепер вона зберігається в музеї в Коломиї). Вдячна молодь на вінку зробила напис "Великому вчителю — українське студентство".

Поховали славного письменника на центральному цвинтарі поблизу найстарішого Божого храму в Коломиї. Сотні вінків скорботно сповіщали: навіки відійшов від нас той, хто своєю великою людяністю, невтомною працею прославив Коломию на всю Галичину, на весь світ.

Коломийська літературна спадщина Андрія Чайковського — взірць творчої активності. Не зважаючи на те, що в місто він приїхав у поважному віці, письменник наполегливо працював. Тут з'явилися твори "Олюнька" (1920 р.), "На уходах" (1921 р.), "Віддячився" (1922 р.), "Олексій Корнієнко" (1924 р.), "Побратими" (1927 р.), "Три казки діда Охріма" (1927 р.), "Автократ" (1929 р.), "Четверта заповідь", "Сонце заходить" (1930 р.), "За чужі гріхи", "Віддячився" (1931 р.), "За чужі гроші", "Чар-зілля" (1932 р.), "За наживою" (1934 р.). Деякі з цих творів перевидавали кілька разів у різних видавництвах. Загалом, за життя письменник видав 32 книжки.

Повісті, оповідання коломийського періоду життя — це ніби другий період творчості. Недаремно він писав: "Я поклав за ціль мого життя переповісти в белетристичній формі нашу історію козацького періоду і тим заповнити цю прогалину в нашій літературі. До того часу мало хто до того брався. Праця така вимагає багато труду й студій, багато легше фантазувати на теми буденні з життя" [4].

Його твори друкувалися у видавництвах Києва, Харкова, Львова, Тернополя, Станіслава, Чернівців, а також у Кракові, Берліні, Відні, Празі, США й Канаді. Незвичайної долі серед усієї літературної спадщини Андрія Чайковського зазнав найбільший за обсягом твір — історичний роман "Сагайдачний". Ще на Самбірщині у нього виник задум написати твір про Петра Конашевича-Сагайдачного. У передмові до першого видання "Побратими", яке вийшло 1918 року у Львові, автор писав:

"Бо, крім пісні про Сагайдачного, "що проміняв жінку на тютюн та люльку",

широкий загаль про Конашевича мало знає" [21. 573]. До цього в 1917 році у Відні він видав історичний нарис "Петро Сагайдачний".

Про те, що Андрій Чайковський мав серйозні наміри відносно свого історичного роману, свідчить його лист до Василя Стефаника від 1920 року, в якому він запитує: "...де б можна було видати історичну повість "Сагайдачний" у п'яти томах?" [21.574]. Та видання роману розтяглося на довгий період: друге видання "Побратимів" з'явилося 1927 року в коломийському видавництві "Ока".

Із передмови до першого видання дізнаємося, що над рукописом "Побратимів" в історичному плані працював сам Михайло Грушевський. "Я упросив пана професора М. Грушевського прочитати рукопис. Він справив мені історичні помилки і порадив зробити з цього матеріалу трилогію, в якій мав би поміститись цілий життєвий шлях гетьмана", — згадував письменник [16].

Проаналізувавши обидва видання "Побратимів", літературознавці дійшли думки, що А. Чайковський для М. Грушевського став "ревним прихильником висвітлення історичних подій". "Нам невідомо, що саме правив авторитетний історик в повісті "Побратими", але зіставлення першого видання 1918 року, і другого — 1927 року свідчить, що значні історичні неточності, допущені в першому виданні, виправлені в другому" [16.42].

Сам Андрій Якович у передмові до другого коломийського видання пише: "Не везло мені з моїм "Сагайдачним", над котрим я працював більш як тринадцять років. Видавництва, до яких звертався, вважали твір то задовгим, то видання за дорогим. Рухливе видавництво "Ока" в Коломиї взялося за видання трьох частин. На разі я довів до тої хвили, коли Сагайдачного вибрано гетьманом України. Перша частина "Побратими" — від хлоп'ячого віку до прибуття на Січ. II—III частини "До слави" — аж до вибору по кримським поході на Кафу. Коли мені Господь допоможе, викінчу IV і V частини під назвою "Гетьман" [21.575].

Повість "До слави", друга частина роману, єдиний раз вийшла окремим виданням 1929 року в Тернополі, у видавництві "Чар-зілля" і була приурочена до 40-річчя літературної діяльності А. Чайковського. Та зразу ж після виходу другої частини весь її тираж було знищено польськими властями як твір, що кликав до "бунту", "непокори". Один із примірників цього рідкісного видання зберігається у Львівській науковій бібліотеці АН України імені Василя Стефаника. Заклучні IV і V частини цього твору так і не побачили світ. Є різні версії. Вважають, що через фінансові труднощі коломийські видавці не змогли надрукувати двох останніх частин і автор змушений був продати рукопис за кордон, або, що найправдоподібніше, — рукопис загубився в його родичів.

Повне видання цього твору (три частини) здійснено в Києві аж через 54 роки після смерті Андрія Чайковського у видавництві "Дніпро", хоч Любомир Кречковський стверджував, що видання "Сагайдачного" у такому ж обсязі колись видали в Америці [10].

Цікавою сторінкою життя А. Чайковського є його листування. В українському літературознавстві ще не систематизовано й не опубліковано рукописної та

епістолярної спадщини письменника, який листувався з К. Студинським, Я. Гординським, В. Охрімовичем, В. Щуратом, І. Огієнком, А. Шептицьким, В. Стефаником, І. Франком та іншими письменниками, вченими, просвітницькими діячами.

Чайковські у спогадах сучасників та переказах

* * *

Наші родини добре зналися. Неділями ми збиралися в Народному домі. За святковим столом вели розмови про літературу, читали Шевченка, Франка.

Андрій Чайковський часто заводив розмову про українську молодь. Його непокоїли питання безправ'я молодого селянства, низька освіченість.

Сам письменник (а він не любив, щоб його називали письменником) був досить інтелігентним, культурним, ввічливим. Це відчувалося особливо в стосунках з нами, жінками.

Дружина Наталія походила з родини священика о. Юрія Гладилевича з Хирова. Я щиро заздрила цій приємній і вихованій жінці, її інтелігентність відчувалась у розмові з нами, молодими дівчатами. Жінки-коломийянки знали її, шанували як дружину Андрія Чайковського, як мудрого радника, керівника "Союзу Українок".

Володимира Пригородська,

сучасниця письменника.

м. Коломия.

...Ще маленькою я часто перебувала в гостях у дідуся в Коломії. Пам'ятаю, як, тримаючись за його теплу руку, йшла тихими вуличками міста. І перехожі з пошаною вітали дідуся. Він любив збирати нас, своїх онуків, біля себе; маленьких брав на коліна. А я була серед старших, тому тулилася до нього збоку. Він вів мову про всячину. Найбільше любив розповідати про козаків, Запорізьку Січ.

Катерина Чайковська,

дочка професора математики М. Чайковського.

1962 року я відбував практику в Коломийській міській бібліотеці № 1. Моїм керівником був син письменника, завідувач бібліотеки Андрій Андрійович Чайковський. Це був освічений, скромний, дотепний чоловік, доволі товариський. З перших днів моєї практики ми подружилися. Хоч він був набагато старшим від мене, у нас були дружні, цікаві розмови, особливо про літературу. Від сина славного письменника я вперше дізнався про літературну спадщину Андрія Чайковського. Про свого батька він розповідав неохоче. Коли я наполегливо розпитував про твори Андрія Чайковського, він заводив мене у книгосховище і якось крадькома, боязко оповідав про батька. Саме тоді я вперше прочитав "Олюньку". Книга викликала в моїй душі хвилюючий трепет і гордість, бо я тримав твір, якого торкалася рука знаменитого письменника.

Лише згодом я зрозумів, чому такою таємничістю була оповита особа молодшого Чайковського, адже його вважали сином ворога народу, сином українського буржуазного націоналіста. Працівники КДБ так залякали його, вимуштрували, що він завжди пошепки і тільки довіреним людям розповідав про батька.

Михайло Мандзюк,
заступник директора
Отинійської ЗОШ І—ІІІ ступенів.

* * *

Влітку 1985 року відомий великоключівський педагог Яким Ґушул, який зичив мені перевидані в середині 1960-х років твори Андрія Чайковського, розповідав про свої враження від зустрічі з письменником у пору свого дитинства.

Десяти— чи дванадцятирічний хлопчик, круглий сирота, зі своєю вчителькою вперше їхав до Коломиї автобусом, вперше на екрані кінотеатру бачив "літричних" людей. В той же період він побував з якимось дорученням у Народному домі, в адвоката і письменника Андрія Чайковського. Немолодий чоловік, який вийшов до нього, аби отримати листа, виявився саме тим адвокатом і письменником, якого хлопчина по дорозі до нього уявляв зовсім інакшим.

Андрій Чайковський запитав посланця, як він називається і чи любить читати. Ота кількахвилинна зустріч згодом у хлопчика викликала зацікавлення творчістю Андрія Чайковського, з яким він "був особисто знайомий". Коли до того часу заборонені твори Андрія Чайковського видали в час хрущовської відлиги, Яким Ґушул популяризував письменника, оповідав дітям у школі й про свою дитячу зустріч, і про ту роль, яку вона відіграла в його літературних уподобаннях.

Микола Васильчук,
член Національної спілки письменників України.

Я — праправнучка Андрія Чайковського. Живу в США, навчаюся в Колумбійському університеті на біологічному факультеті. Горджуся тим, що належу до родини славного українського письменника Андрія Чайковського. Ми, всі родичі письменника в Америці, вільно володіємо українською мовою і з друзями-українцями спілкуємося по-українськи.

У Львові на конкурсі дослідницьких робіт "Славетні українці" познайомилася з Ольгою Мандзюк. Скориставшись її запрошенням, 1999 року я вперше побувала в Коломиї. З подругою відвідала могилу мого прапрадіда і побачила там синьо-жовтий вінок з тризубом. Сльози радості навертаються на очі, коли бачу в коломийців глибоку національну свідомість, їхню шану людям, які ввійшли в історію Галичини. Може, це в них від мого прапрадідуся?

Згодом дізналася, що кожного року в травні, в день народження мого прапрадіда, члени товариства "Поступ" з ініціативи його активіста Ярослава Полатайчука вшановують світлу пам'ять письменника.

До глибини душі була схвильована, коли вперше в житті зустрілася з родичкою по лінії Андрія Чайковського-молодшого, викладачем музичної школи Марією Іванків, яку організувала директор музею Ярослава Ткачук.

Коломия надзвичайно сподобалася і назавжди залишиться в моїм серці.

Лариса Дубрак,
Правнучка письменника.

м. Нью-Йорк, США

Використана література:

1. Мельничук Ю. Андрія Чайковського // Чайковський А. Повісті. – Львів: Каменяр, 1989. – с. 3-10.
2. Дубрак Л. Про родину Чайковських / Конспект оповіді, листування з правнучкою А. Чайковського. США.
3. Ольга Мандзюк. Андрій Чайковський. коломийські сторінки життя і творчості.